

Népgazdasági érdek, hogy az erdőkből, fásításokból kikerülő faanyag rendeltetészerűen, a legmegfelelőbb módon kerüljön felhasználásra. Az erdőgazdálkodástól függő faipar csak így tudja zökkenőmentesen kielégíteni hazai forrásból származó faanyag igényeit. A törvény — az állami erdőgazdaságok kivételével — ezért kötelezi az erdővel és a fásítással rendelkező személyeket ipari fájuknak az állam részére való felajánlására, és ezért tesz lehetővé bizonyos korlátozásokat a faanyagok szállítása, valamint a fűrész- és lemezipar gyakorlása terén.

A törvény kihirdetése után pár hétre a kormány kiadta végrehajtási rendeletét a vadgazdálkodásról és a vadászatról szóló intézkedésekhez, majd 1962 szeptemberében a törvény többi fejezetéhez. A két kormányrendelet megjelentése azonban az egész törvény végrehajtásának csak első lépése volt. A gyakorlati végrehajtás óriási munkája szintén az Országos Erdészeti Főigazgatóságra hárul, amelyek azt két év óta folyamatosan végzi.

Az új erdőtörvény előkészítése három esztendőn keresztül súlyponti feladata volt a tízéves fennállását ünneplő Országos Erdészeti Főigazgatóságnak. A törvény hatása azonban ennél sokkal hosszabb ideig tart, mert a szocialista erdőgazdálkodás, vadgazdálkodás és faipar továbbfejlesztése része a szocializmus felépítésének, ami viszont záloga nemcsak a főigazgatóságunk, hanem egész országunk elkövetkező boldog jövőjének.

Az erdészeti kutatás 10 éve

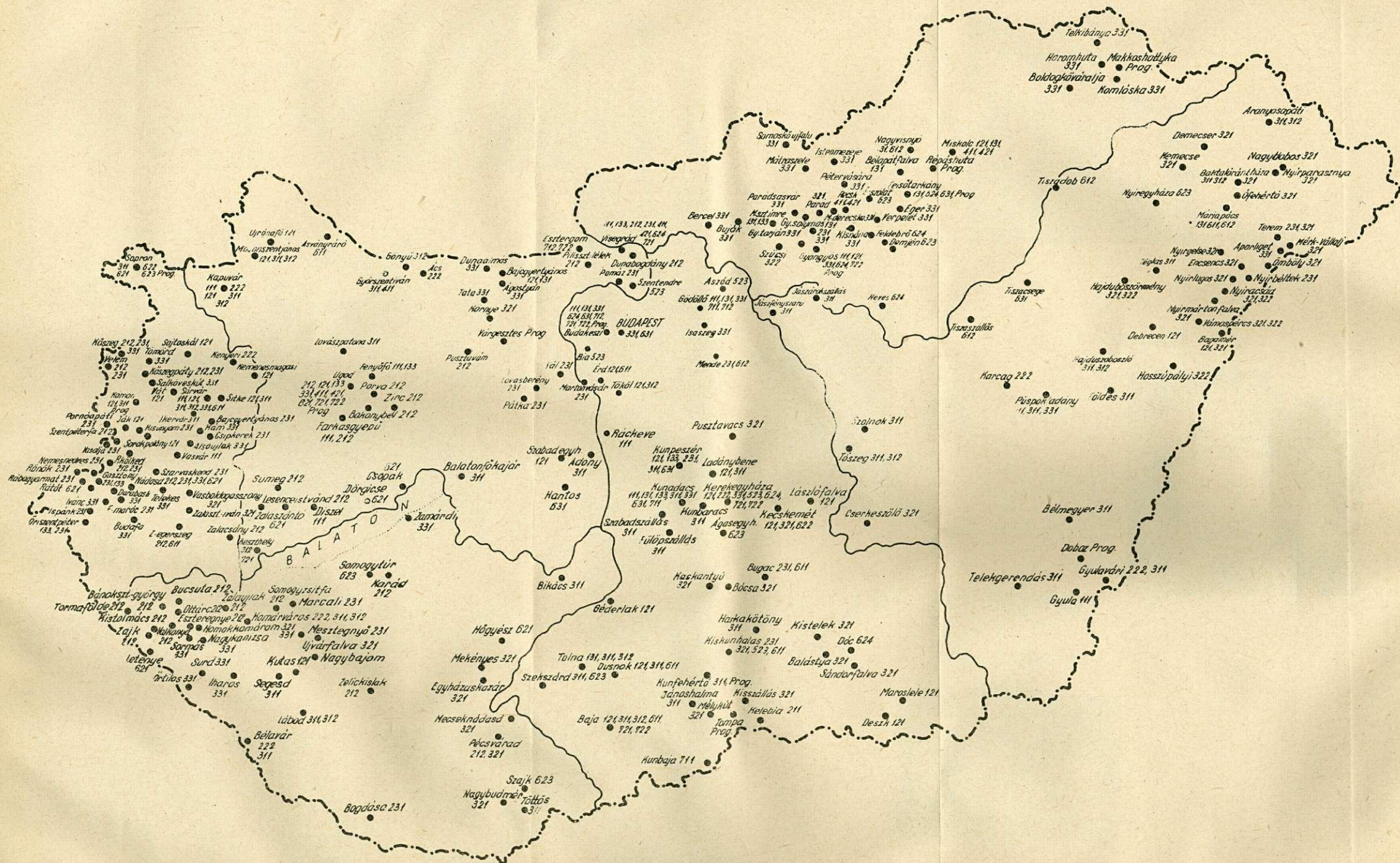
DR. KERESZTESI BÉLA

A Magyarországon 1898-ban megszervezett erdészeti kutatás 1949 óta az Erdészeti Tudományos Intézet (ERTI) keretében folyik. Az ERTI kezdetben a Földművelésügyi Minisztériumhoz, majd az Állami Gazdaságok és Erdők Minisztériumához tartozott. Közvetlen erdészeti irányítás és felügyelet alá 1954-ben került, amikor az Országos Erdészeti Főigazgatóság (OEF) lett a főhatósága.

Az intézetben a kutató munka célkitűzéseit és irányait mindig az erdőgazdálkodás perspektivikus fejlesztési célkitűzései és távlati tervei szabták és szabják meg. Ennek megfelelően az intézet munkássága eleinte főleg erdőtelepítési és felújítási kérdések megoldására irányult, 1954-től kezdve — az erdőgazdálkodás fejlesztéséről szóló 1040/1954. sz. kormányhatározat célkitűzéseinek megfelelően — a meglévő erdők termőképességének növelésével, a gyorsan növő fafajok termesztésével s általában az erdőgazdálkodás belterjességének fokozásával kapcsolatos kérdések kerültek előtérbe. Az 1961 év óta az intézet tevékenységét az országos távlati tudományos kutatási tervnek az erdőszetre vonatkozó feladatai határozzák meg. Ezek a következők: 1. Az erdészeti maggazdálkodás, nemesítés és facsemetenevelés fejlesztése; 2. Az erdők fatermesztésének vizsgálata, növelése, minőségének és értékének javítása; 3. A kémiai és a mechanikai feldolgozásra legalkalmasabb gyorsan növő fafajok és fajták termesztése; 4. A fakitermelés és a faanyagmozgatás korszerű módszereinek fejlesztése; 5. Az erdőgazdasági munkák gépesítése; 6. Erdővédelmi kutatások; 7. A vadgazdálkodás fejlesztése; 8. Erdőgazdasági munkatudományi vizsgálatok és 9. Az erdészeti gazdaságtan fejlesztése. A kutatómunka e feladatok keretében 21 témacsoport, illetve 55 téma megoldására irányul.

Az intézet a laboratóriumi kísérleteket saját laboratóriumaiban végzi, a kisparcellás és az üzemi méretű kísérleteket pedig jelenleg az ország 244 helységében, az állami erdőgazdaságok gyakorlati szakembereinek részvételével és segítségével.

A kutatási feladatok szaporodásával növekedett az intézet létszáma és hitelkerete is. 1949-ben az intézet magvát képező Soproni Kísérleti Állomáson mindössze 12 fő (8 kutató és 4 segéderő) dolgozott, ma az összes létszám 204 fő (57 kutató és 147 segéderő az időszakai főfoglalkozásúakat is beleszámítva). Az elmúlt 10 évben csaknem háromszorosára emelkedett a hitelkeret is, ezt azonban korántsem tekintjük kielégítőnek, mert 1963-ban a hazai erdőgazdálkodás 2365 millió Ft teljes termelési értékének az intézet hitelkerete mindössze 0,36%-át tette ki. A kutatás

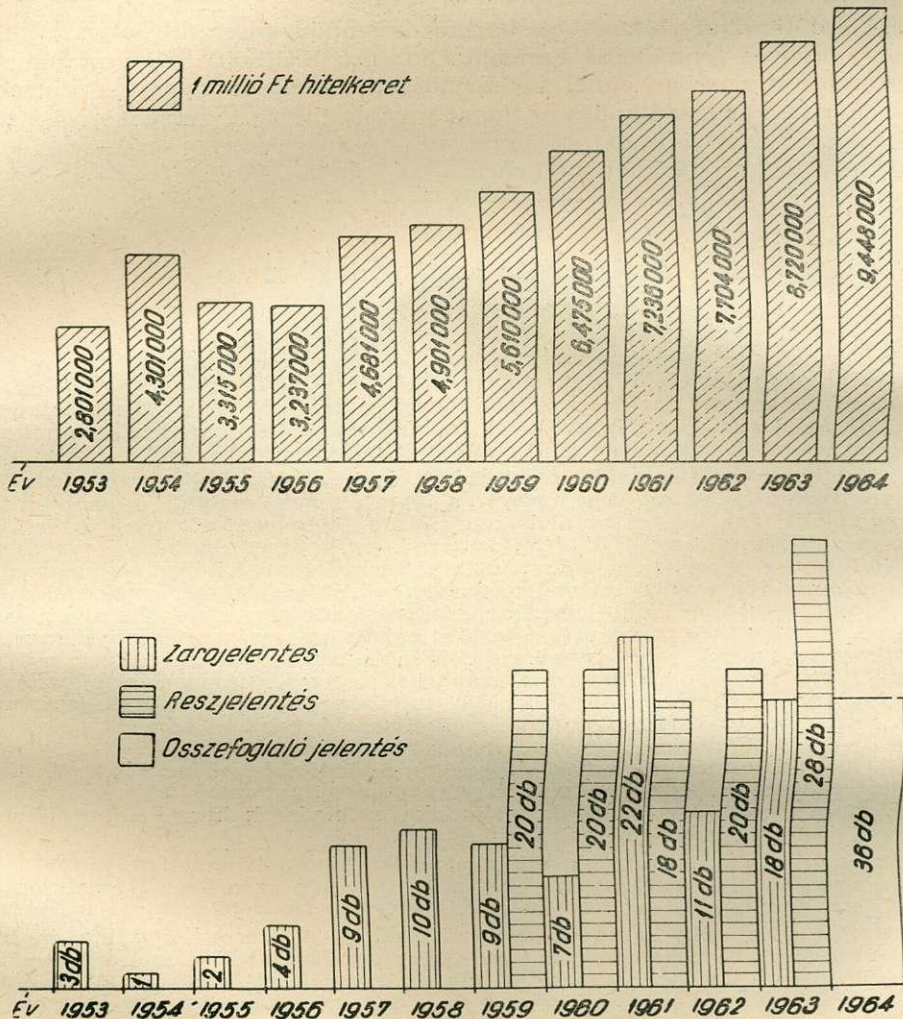
2. ábra. Az ERTI kísérleti területei (A helységnevek utáni szám első szám jegye a kutatási feladat, a második a témacsoport, a harmadik a téma számát mutatja)

1. ábra. Az Erdészeti Tudományos Intézet (ERTI) táji kísérleti állomásai

személyi és anyagi feltételeinek gyarapodásával arányosan jelentkeztek a kutatómunka eredményei. Ezek közül a következőkben kutatási feladatonként röviden felsoroljuk a legjelentősebbeket.

1. Az erdészeti maggazdálkodás, nemesítés és facsometenvelés fejlesztésének keretében 1953-tól 1963-ig 11 008 ha (3027 ha fenyő és 7981 ha lombos) magtermelő állományt jelöltünk ki és törzskönyveztünk. — 1951-ben megkezdtük kísérleti erdei-fenyő magtermelő ültetvény létesítését. Ez idő szerint 21,5 ha ilyen ültetvénnyel rendelkezünk. E téren megelőztük a KGST országokat, kísérleteink a nemzetközi érdeklődés középpontjába kerültek. — A lombos fafajok 1948-ban megkezdett nemesítése a nyárák vonatkozásában hozott kiemelkedő eredményeket. Országos nyár törzsanyparkunk évente ma már csaknem egymillió szelektált, tiszta fajtájú nyárdugványt bocsát az erdőgazdaságok rendelkezésére. Fajtagyűjteményünk több mint 500 fajtát foglal magába. Populatumaink területe 120 ha. Rendelkezünk 11 ha-nyi hibrid nyármagtermelő ültetvénnyel is. Ígéretes új faj- és fajtahibridjeink vannak. Ezen új fajták üzemi bevezetésével a nyárák által ez idő szerint elfoglalt területeken a

3. ábra. A hitelkeret, valamint a rész-, záró- és összefoglaló jelentések számának alakulása az ERTI-ben az 1953—1964. években

jelenleg természetett nyárfamennyiséget meg lehetne kétszerezni. A csemetetermelés vonatkozásában az erdei- és feketefenyő csemeténevelési módszereinek kidolgozása állott kutatásunk előterében. Ezzel párhuzamosan kidolgoztuk a legfontosabb nehezen csírázó magvak kezelésének és vetésének eredményes eljárásait. Megoldottuk továbbá a dugvány méretére, a dugványozási idejére és módjára vonatkozó problémákat. A suhángnevelést illetően megállapítottuk a legmegfelelőbb nyesési módokat és a legkedvezőbb hálózati méreteket.

2. Az erdők fatermésének vizsgálata, növelése, minőségének és értékének javítása érdekében először is meghatároztuk az ország erdőgazdasági tájait, majd szerte az országban 107 600 ha területen végzett kísérleti termőhelyfeltárás eredményei alapján tájanként megállapítottuk és rendszerbe foglaltuk az előforduló talaj-, termőhely- és erdőfajtákat. Eredményeinket 1962-ben Erdő- és termőhelytipológiai útmutatóba összefoglalva bocsátottuk az erdőgazdaságok rendelkezésére.

Az erdőnevelési és faterméstani kutatás korszerű alapjait és távlati kifejlesztését hosszúlejárati erdőnevelési és faterméstani kísérleti területesorok létesítésével most rakjuk le. Jelenleg már csaknem 400 ilyen területünk van. A korábban végzett faterméstani vizsgálatok eredményeként ma már a következő fajokra vonatkozóan rendelkezünk hazai fatömegtáblákkal: a nemes- és a hazainyárok, a kocsányos-, a kocsánytalan- és a vöröstölgy, a cser, a bükk, a gyertyán, a feketedió, a fűz, valamint a vörös-, az erdei- és a feketefenyő.

3. A kémiai és mechanikai feldolgozásra legalkalmasabb gyorsan növő fajok és fajták termesztése szempontjából hazánkban a nyárok, az akác és a gyors növéssű fenyőfélék a legnagyobb jelentőségűek. Kutatási eredményeink azt mutatják, hogy farost és papírfa termesztése céljából, rövid vágáskorral valamennyi homoki erdőgazdasági tájunkon lehetséges és célszerű a nyárok telepítése. Számításba jöhetnek e célra a Tiszántúl köztött és részben rejtetten szikes termőhelyei is. A homoktalajjokon az akácban sikerült megtalálnunk a nemesnyárok megfelelő elegyfáját. Eddig az ország különböző tájain összesen 228,5 ha területen létesítettünk kísérleti nyártelepítéseket, amelyekkel a fajtaválasztás, a talajelőkészítés, a talajjavítás, az ültetési hálózat és az állománynevelés táji, illetve termőhelyi vonatkozású kérdéseit kívánjuk tisztázni. Akáctermesztési vizsgálataink szerint a nem megfelelő termőhelyen álló akácok fafajcserés átalakításával, az akác sarjerdők nagyarányú visszaszorításával, a szabadföldi szelektálás eredményeként elkülönített hazai árboc jellegű gazdasági akácfaajták elszaporításával, fenyő- és lombegeyes akácerdők létesítésével és végül a fejlett agrotechnikára alapozott tarvágásos ültetvény gazdálkodás elterjesztésével lehetséges lenne az akácok termőhelyi osztályát országos átlagban a jelenlegi III-ról a II-ra emelni. A gyorsan növő fenyőfélék közül vizsgálataink szerint a duglász-, a simafenyő és a Chamaecyparis telepítésétől várunk elsősorban eredményt.

4. A fakitermelés és a faanyagmozgatás módszereinek a fejlesztése rendkívül nagy jelentőségű Magyarországon. A felszabadulás utáni években a szükségleteknek hazai forrásból történő nagyobb arányú kielégítését elsősorban az iparifa kihozatal növelése biztosította. Ennek elérésében jelentősen közrejátszottak fahasználati kutatási eredményeink is. Kíméletes és anyagtakarékos fadóntási, darabolási és közelitési módszereket dolgoztunk ki. Nagy határfokú kézi szerszámokat szerkesztettünk. A fogatok munkájának termelékenyebbé tételére rönk- és tűzifaközelitő kerékpárokat alakítottunk ki. Kezdeményeztük a fakitermelésnek a közelitással való összekapcsolását, ún. komplex brigádok szervezését, ez lehetővé tette a korábbi teljesítmények ugrásszerű növelését. Javaslatot tettünk a faáraknak a világpiaci árszintre való emelésére és megfelelő arányosítására. Intézetünk dolgozta ki a fagyártmánytermelés bevezetése érdekében létesített kis fűrészüzemek típussterveit, valamint az általuk előállított különféle fagyártmány választékok (szőlőkaró, bányadeszka) termelési technológiáit, átszámítási tényezőit és költségszámítási eljárásait.

5. Az erdőgazdasági munkák gépesítése, ipari jellegének kialakítása iránt szerte a világon nagy erőfeszítéseket tesznek. A gépesítési kutatás intézetünkben 1956-ban vette kezdetét. Kidolgoztuk az alkalmazandó gépekkel szemben támasztott erdészeti és műszaki követelményeket. Javaslatokat készítettünk a közelitési és kiszállítási munka szervezésére, kialakítottuk a vágástéri feltárás rendszerét, meghatároztuk a kiszállító utak forgalomképességi viszonyait. Kidolgoztuk a közelitő kerékpáros anyagmozgatás technológiáját, elemeztük a rakodók helyzetét, a rakodói belső anyagmozgatás gépesítési lehetőségeit. E vizsgálatok alapul szolgáltak a megfelelő gépek kialakításához, a géprendszerek összeállításához. A gépberuházások megkönnyítését szolgálták a bevezetendő gépek minősítésével kapcsolatos vizsgálatok. Az eltelt időszak alatt csaknem 60 féle erdőgazdasági gép minősítését végeztük el, közöttük 20

féle ápológépét, 9 féle rakodógépét, 7 féle csemete- és suhángkiemelőgépét és 6 féle talajelőkészítógépét. Az eltelt időszak alatt az intézet gépkísérleti üzemében csaknem 60 féle eszköz, gép, műszer kísérleti példánya készült el. Ezek közül a jelentősebbek: a fogatos közelítő kerékpár, kétféle forgókapa, kétféle tárcsás kultivátor, magszárító, nyármagpergető, háromféle csemeteültető, háromféle gödörfúró, univerzális vetőgép, gyalufogas lánc. Az OEF rendelkezése biztosította a kísérleti gépek túlnyomó részének üzemi bevezetését, illetőleg sorozatgyártását.

6. Az erdővédelmi kutatások az erdővédelmi figyelő és jelzőszolgálat által nyilvántartott évente mintegy 250 millió Ft-nyi kár csökkentését szolgálják és ez idő szerint elsősorban a nyárok és fűzek, a fenyőfélék, valamint a tölgyfélék betegségei és károsítói elleni védekezésre irányulnak. Az erdővédelem gépesítésének lehetőségeit 1961 óta kutatjuk. Elsősorban az aerosolos készülékek és a nálunk még nem használatos vegyszerek hatásvizsgálata folyik. Az erdővédelmi jelzőszolgálat megszervezése lehetővé tette, hogy 1961 óta rendszeres erdővédelmi prognózist adhatunk. A szolgálatot a 13 helyen működő erdészeti fénycsapdák hálózata egészíti ki.

7. A vadgazdálkodás fejlesztésére irányuló, 1950 óta folyó kutatások során az apróvad tenyésztés terén kezdetben a mezei nyúl tenyésztése képezte a vizsgálat tárgyát. Később a fácán és a fogoly zárt- és szabadtéri tenyésztésével, a tojászhozamot befolyásoló ökológiai tényezőkkel, a tojáshozam fokozásával, a tojások termékenységével foglalkoztunk. Kidolgoztuk a helyhezkötésnek, a fészekmentésnek és a vérfelfrissítésnek a gyakorlati módszereit. — A nagyvaddal kapcsolatos kutatómunka súlyponti témája a szarvastenyésztés. Az 1888 óta rendelkezésre álló és az újabb bemérésekkel kiegészített adatok alapján megállapítottuk a magyar szarvasállomány tróféájának jellegzetességeit és az ország területét vadjárásokra, ezen belül agancs-tájegységekre bontottuk. Emellett az özneik három új kormeghatározási eljárását dolgoztuk ki. A vadkárelhárítás érdekében vizsgáltuk az erdők vadeltartó képességét, foglalkoztunk a vadragás és az egyéb vadkárok elleni védekezés biológiai, vegyszeres és mechanikai módszereinek kidolgozásával. A vegyszeres védekezési módszerek közül az ERTI véralbuminos készítményének alkalmazása szinte 100%-os védekettséget biztosít, jelenleg ennek az eljárásnak a gépesítése a kutatás tárgya.

8. Az erdőgazdasági munkatudományi vizsgálatok eleinte a legnagyobb kihozattal és teljesítményt biztosító kézi fakitermelési módok vizsgálatára irányultak, majd a gépek térhódításával lépést tartva foglalkoztunk az egy- és a kétszemélyes motorfűrészekkel. Vizsgálatokat végeztünk egyes munkaelemek energiaigényének megállapítására. A teljesítmény, az energia, illetve az ennek pótlása közötti szoros kapcsolatot felismerve került sor munkásegészségügyi vizsgálatokra, a fakitermelők táplálkozásának, foglalkozási betegségeinek, balesetelhárítási problémáinak a vizsgálatára. Az OÉTI-vel közösen étkezési normatívákat állapítottunk meg. Kidolgoztuk a balesetelhárító óvrendszabályokat (1958); két filmet készítettünk „Baleset ellen védekezz” (1956) és „Vigyázz, dől a fa” (1958) címmel; kialakítottuk a döntősisakot, amely 1959 és 1962 között folyamatosan bevezetésre is került. Foglalkoztunk új munkaszervezeti formák kialakításával is. A kísérleti eredmények és az egyéb tapasztalatok 1963-ra lehetővé tették az erdőgazdasági munkaszervezéssel kapcsolatos alapfogalmak, valamint az erdőgazdaságban alkalmazható munkaszervezeti típusok (egyszerű, összetett, egyszerű komplex és összetett komplex munkaszervezet) tisztázását.

9. Az erdészeti gazdaságtan fejlesztése az intézetnek 1959 óta kutatási témája. Ezen a területen tisztáztuk az erdészeti értékbecslés alapvető elméleti kérdéseit és hasznosítási lehetőségeit a szocialista gazdálkodási viszonyok között. Foglalkoztunk a gépesítés gazdaságossági kihatásainak vizsgálatával. Módszert dolgoztunk ki az erdőszítések gazdaságosságának vizsgálatára és ezt alkalmaztuk is nyár- és akáctelepítések értékelésére. Vizsgálat alá vettük az erdészeti tudományos kutatómunka gazdasági hatékonyságát, s ennek alapján néhány mutatóra felépített egyszerű módszert dolgoztunk ki az egyes témák gazdaságosságának, illetve a kutató intézeti munka gazdaságossági hatékonyságának a megítélésére.

Intézetünk kutató munkásságának fejlesztését, eredményeink elérését az elmúlt évtizedben nagymértékben elősegítette főhatóságunk, az Országos Erdészeti Főigazgatóság előrelátó irányítása, megértő támogatása. Jubiláló főhatóságunkat a 10 éves évforduló alkalmából tisztelettel köszöntjük és kívánjuk, hogy sikeresen munkálkodjék továbbra is a magyar erdőgazdaság fejlesztése érdekében.